

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Hogewaldstraat te Beuningen (Gld)

A.J. Wullink & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2010-119

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Hogewaldstraat te Beuningen (Gld)

ARC-Rapporten 2010-119
ARC-Projectcode 2010/273

Tekst

A.J. Wullink & M. Stiekema

Afbeeldingen

A.J. Wullink & M. Stiekema

Redactie

A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological Research & Consultancy

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Beuningen, Hogewaldstraat
Projectcode	2010-273
CIS-code	40758
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Beuningen, dhr. K. Antoise
Contact	Tel. 024-6780800, gemeente@beuningen.nl
Toetsing	M A R C Erfgoed Adviseurs, drs. M. Kocken
Contact	06-54961010, info@marc-erfgoed.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Hogewaldstraat
Plaats	Beuningen
Gemeente	Beuningen
Provincie	Gelderland
Kaartblad	40 C
RD-coördinaten	N: 182738/430317 O: 182798/430290 Z: 182754/430228 W: 182733/430272
Oppervlakte	8.000 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Echteld en Nieuwkoop; rivierklei en -zand met inschakelingen van veen.
Geomorfologie	Rivieroeverwal (3K25).
Bodem	Poldervaaggrond (Rn95Cg).
Historische situatie	Sinds begin 19e eeuw is het plangebied reeds in gebruik als agrarisch land langs de Hogewaldstraat.
Archeologische verwachting	Hoge trefkans op archeologische resten en/of sporen voor de periode Laat-Paleolithicum – Nieuwe Tijd.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Hogewaldstraat te Beuningen in de gemeente Beuningen (afbeelding 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de bouw van een woning met bijgebouw. Hierbij zal een circa 700 m² van het in totaal 8.000 m² grote plangebied worden bebouwd. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 27 april 2010 door drs. M. Stiekema van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In april 2010 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, (een rivieroeverwal met een poldervaagrand) en de vele in de nabijheid van het plangebied aangetroffen archeologische waarnemingen blijkt dat het plangebied tenminste vanaf het Midden-Neolithicum gunstig is geweest voor landbouwers.

In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit het Neolithicum tot de Nieuwe tijd op of in de top van de oeverafzettingen van de stroomgordel tussen 0 en 100 cm beneden het maaiveld. De kans op het voorkomen van de resten is hoog. De archeologische laag bestaat uit een vermenging van onder meer kleine fragmenten aardewerk, houtskool en bot met het oorspronkelijke substraat. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk, metaal) zullen door de natte en zuurstofloze condities goed zijn geconserveerd. Ze zijn bovendien mogelijk afgedekt door recentere kleiafzettingen en daardoor buiten het bereik van moderne landbouwactiviteiten gebleven.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema M., 2010: *Archeologisch bureauonderzoek Hogewaldstraat (ong.) te Beuningen in de gemeente Beuningen*, Econsultancy Rapport 09083503 (conceptversie).

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts met een diameter van 3 cm op het onderzoeksterrein zeven boringen geplaatst tot maximaal 370 cm –mv. De boringen zijn, verspreid over het terrein gezet in een verspringend grid van 25×35 meter, om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. gelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard-beschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. De top van het bodemprofiel bestaat bij 5 van de 7 boringen uit een zwak humeuze bouwvoor, bestaande uit zwak zandige klei. De top van boring 6 en 7 bestaat uit een dek van ophoogzand op ophoogklei met een dikte van 60 cm. Deze ophooglagen zijn aangelegd voor de paardebak in het noorden van het plangebied. Direct onder de bouwvoor dan wel ophooglagen zijn bij 5 van de 7 boringen onverstoorde afzettingen bestaande uit geel- tot grijsbruine, zwak zandige tot uiterst siltige klei aangetroffen. Deze klei is in de top kalkarm maar naar beneden toe kalkhoudend. Verder was dit pakket bij de boringen 1 en 3 tot 5 zwak mangaanhoudend. Bij de boringen 1 en 5 is er onder dit pakket matig tot zeer grof, matig grindig zand aangetroffen op respectievelijk 250 en 200 cm –mv. Bij de boringen 3 en 4 is dit zand op 190 cm –mv aangeboord/gevoeld. Het was bij deze boringen echter niet mogelijk om een grondmonster op te boren. Boring 2 is vanwege grote hoeveelheden puin gestaakt op 60 cm –mv. Er zijn bij deze boringen geen onverstoorde afzettingen opgeboord.

Bij 6 van de 7 boringen zijn (grotendeels) onverstoorde rivieroeverwalafzettingen aangetroffen. De top van deze rivieroeverwalafzettingen is ontkalkt, mogelijk door langdurige ligging aan het maaiveld. Uit de boringen is af te leiden dat het bodemprofiel in het plangebied op 190-250 cm -mv overgaat in beddingafzettingen, vermoedelijk van Kreftenheye afzettingen uit het Pleistoceen. De hoogte van deze afzettingen lijkt in het noorden van het plangebied iets dieper te liggen dan in het zuiden van het plangebied.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt het plangebied op een rivier-oeverwal van de stroomgordel van Distelkamp-Afferden, waarop zich veel archeologische waarnemingen bevinden. Zo'n 200 m ten noordwesten van de onderzoekslocatie heeft ARC bv een proefsleuvenonderzoek en een definitieve opgraving uitgevoerd, waarbij nederzettingsresten uit het Midden- en Laat-Paleolithicum en de Midden-Bronstijd aangetroffen. Ook zijn hier sporen van landbouw uit de Late IJzertijd/Romeinse Tijd aangetroffen (Huis in 't Veld 2006). Ook elders op de stroomgordel van Distelkamp-Afferden zijn archeologische resten vanaf het Midden-Neolithicum aangetroffen. De trefkans voor resten vanaf deze periode is dan ook hoog te noemen, zeker omdat de oeverafzettingen worden afgedekt door recentere afzettingen van de Waal.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een rivieroeverwal ligt. Deze rivieroeverwal bevindt zich dicht aan het maaiveld en is grotendeels intact. Geconcludeerd kan worden dat de hoge trefkans voor archeologische resten vanaf het Midden-Neolithicum blijft bestaan.

4 Aanbeveling

Gezien de hoge trefkans op archeologische resten en grondsporen vanaf het Midden-Neolithicum binnen de onderzoekslocatie is volgens ARC bv een vervolg onderzoek noodzakelijk om vast te stellen of er daadwerkelijk archeologische resten aanwezig zijn. Er is dan ook de aanbeveling gedaan om een karterend/waarderend inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uit te voeren.

Dit selectieadvies is niet overgenomen door de gemeente Beuningen. De locatie wordt vrijgegeven. De archeologische meldingsplicht blijft wel bestaan. Indien bij toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag te worden gemeld.

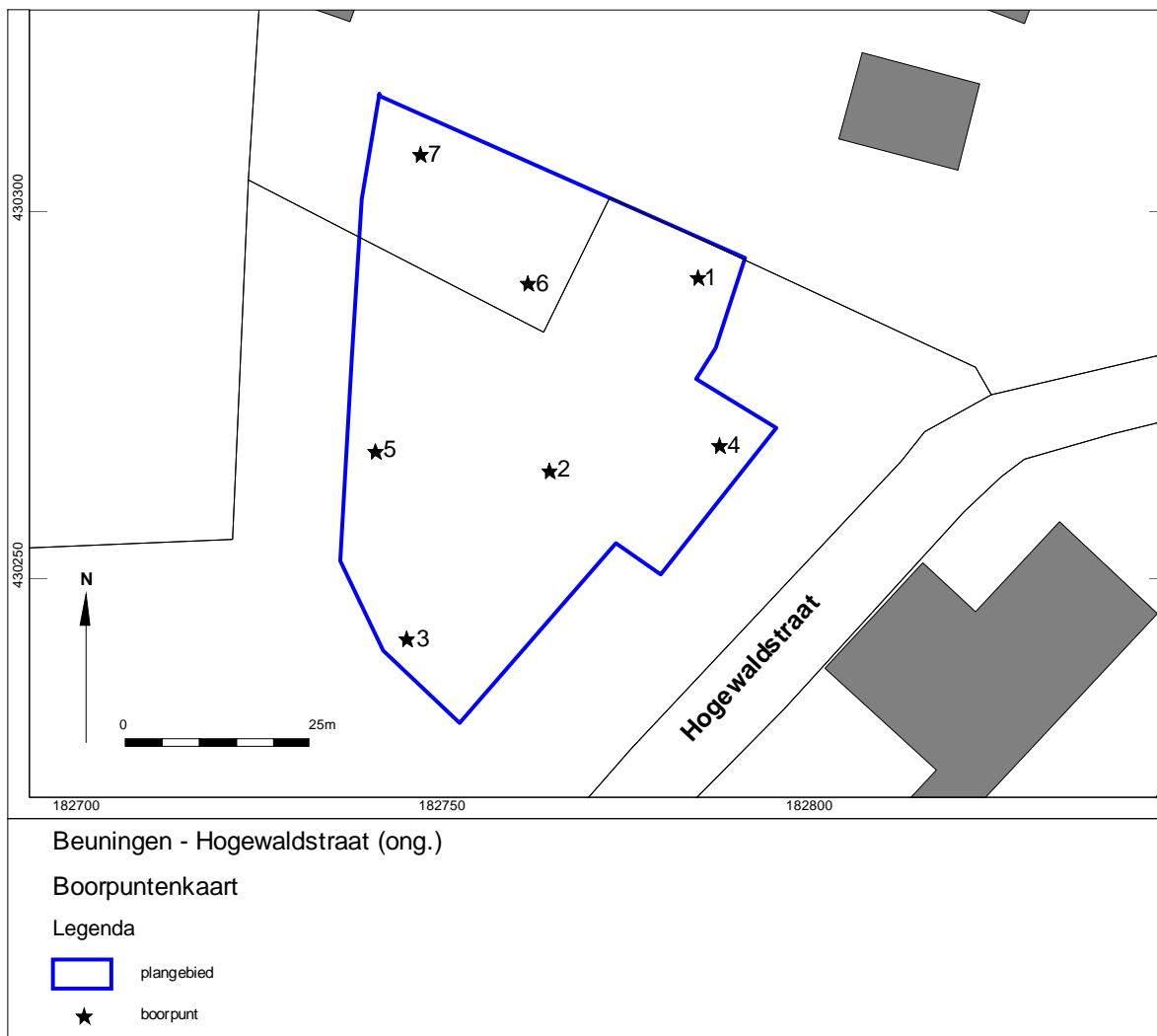
Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Huis in 't Veld, J.Y., 2006. *Midden-Bronstijd huizen onder een Romeinse akker. Een archeologische opgraving op het plangebied Hogewald II te Beuningen, gemeente Beuningen (Gld.)*. Groningen (ARC-Publicaties 157).

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

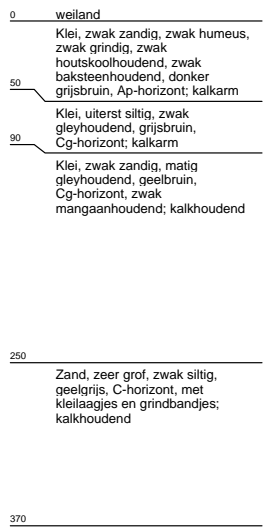
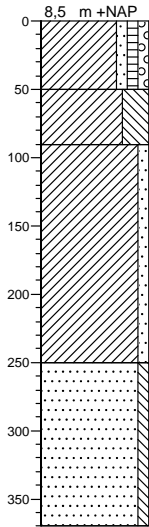

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

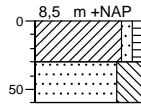
Boring: 1

X: 182785
Y: 430291

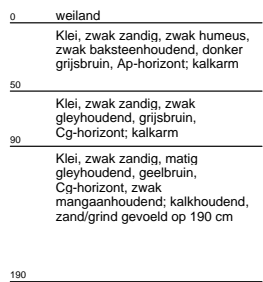
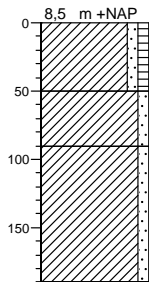
Boring: 2

X: 182765
Y: 430265

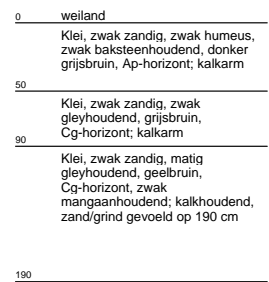
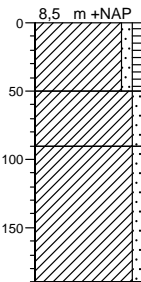
Boring: 3

X: 182746
Y: 430242

Boring: 4

X: 182788
Y: 430268

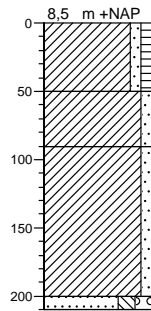
Locatie: Hogewaldstraat

getekend volgens NEN 5104

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 5

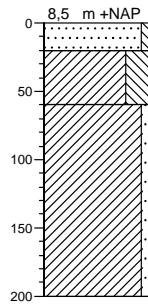
X: 182741
Y: 430268

0	weiland
	Klei, zwak zandig, zwak humeus, zwak baksteenhoudend, donker grijsbruin, Ap-horizont; kalkarm
50	
	Klei, zwak zandig, zwak gleyhoudend, grijsbruin, Cg-horizont; kalkarm
90	
	Klei, zwak zandig, matig gleyhoudend, geelbruin, Cg-horizont, zwak mangaanhoudend; kalkhoudend
200	
210	Zand, matig grof, matig siltig, matig grindig, zwak gleyhoudend, donkergeel, Cg-horizont; kalkhoudend

Boring: 6

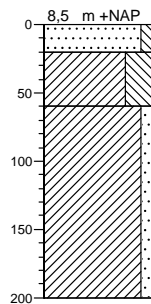
X: 182762
Y: 430290

0	braak
	Zand, matig fijn, zwak siltig, geel, paardebak-zand
20	
	Klei, uiterst siltig, donkergrijs, ophoogklei
60	
	Klei, zwak zandig, zwak gleyhoudend, grijs, Cg-horizont; kalkhoudend
200	

Boring: 7

X: 182747
Y: 430308

0	braak
	Zand, matig fijn, zwak siltig, geel, paardebak-zand
20	
	Klei, uiterst siltig, donkergrijs, ophoogklei
60	
	Klei, zwak zandig, zwak gleyhoudend, grijs, Cg-horizont; kalkhoudend
200	

Locatie: Hogewaldstraat

getekend volgens NEN 5104

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

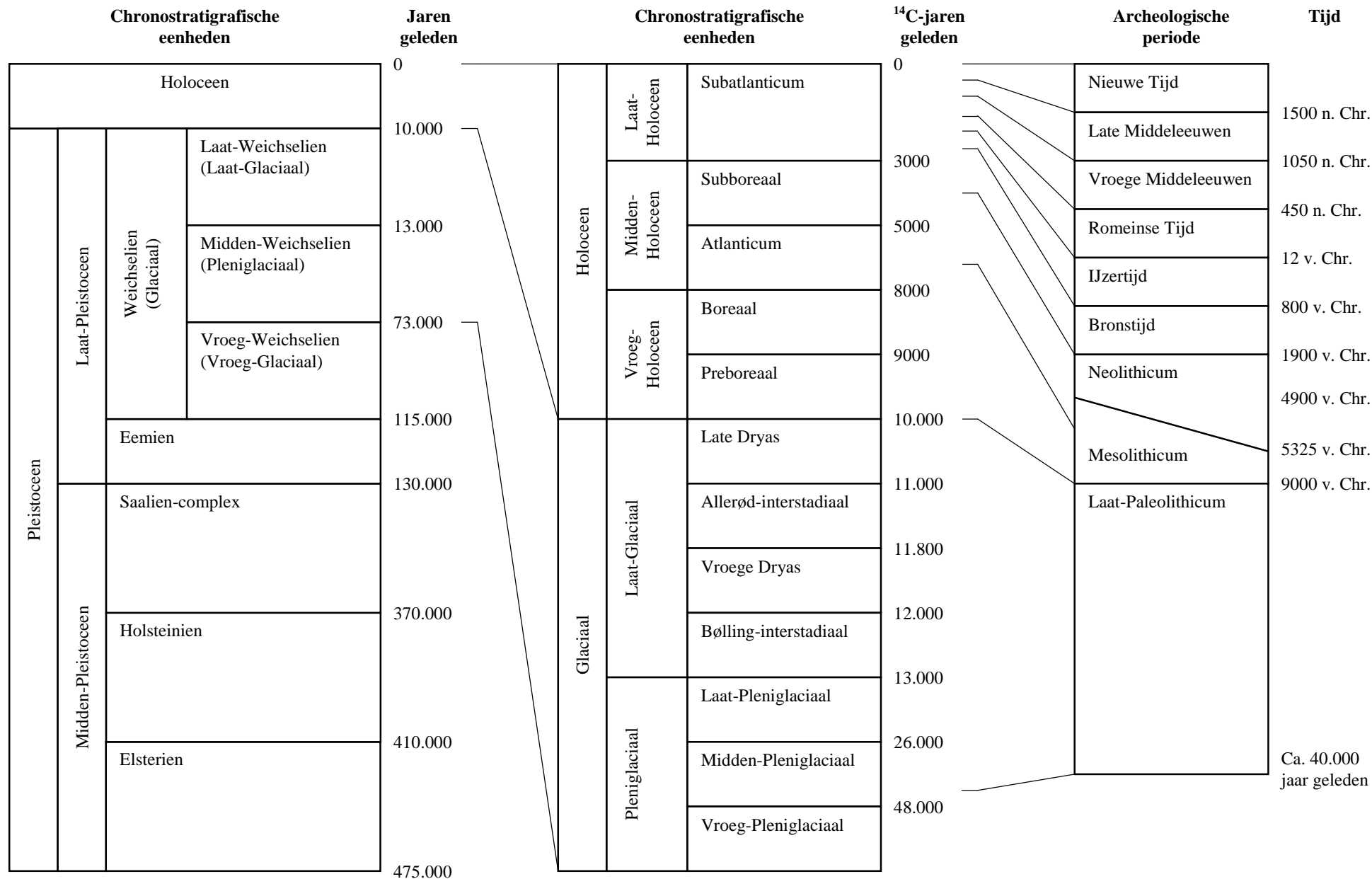
	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroid monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.